

Malacfejű Balerina és tanítványai (2. osztály)

Vagy amikor a nyolcadikos lány így szól a negyedikes kisfiúhoz, hogy „ügyes voltál, te vagy a kedvenc szereplőm”, akkor érzem, hogy csupán az ötlettel sokat tettem az iskolaközösségért.

A rendezésen kívül számtalan szervezési gondunk is volt. Még azt is ki kellett számolni, hogy egyszerre 530 gyereket elbír-e a színpad, de még sorolhatnám azokat a részleteket, amelyek ennyi gyerek mozgatásával járnak. Igazi csapatmunkára volt szükség a megoldásukhoz. Az igazgató, az összes tanár, a szülők és gyerekek kellettek hozzá. Példaértékű az az összefogás, amit a tantestületben tapasztaltam. Mindenki átérezte a feladat nagyságát. Büszke vagyok arra, hogy ebben a közösségben és ebben az iskolában dolgozhatok.

FENYVESI ISTVÁN
ny. egyetemi docens
SZTE Bölcsészettudományi Kar
Szeged

Burget Lajos: Retrószótárak

Oszip Mandelstam, majd – tőle bizonyára önállóan – Csoóri Sándor is megfogalmazta: az szó maga már kész történelem. Innen a nemzetfüggetlen érdeklődés – a közembertől a tudósig – a szavak mindenkori tárai iránt. Két, a félmúltat tükröző s egykorú (2008) vocabulárium is a kezembe került nemrég. Még viszonylagos teljességre sem törekedve csak néhány sajátos vonásukra utalhatok.

A Tinta Kiadó a nyíregyházi újságíró, Burget Lajos *Retrószótárát* adta közre *Korfestő szavak a második világháborútól a rendszerváltáig* alcímmel. Olga Jermakova, a Moszkvától alig három órányira fekvő kalugai tanárképző egyetem professzora *Az orosz város élete a 20. század 30-40-es éveiben* címet adta az *letűnt/ő szavak és jelentések rövid értelmező szótárának*. Némi alapvető hasonlóság és különbség már e bevezető mondatokból is következik.

Továbbá: Burget 351 lapját 700 szócikk és a terjedelem 25%-át kitevő segédapparátus tölti ki, míg Jermakova a 169 lapján a 363 lexikai egységet 40 tematikus csoportba sorolja be.

A magyar szótár értékét többszörösré emeli (a szerző halála miatt már a kiadó három munkatársa által összeállított) név- és számotató, a betűszavak, mozaikszavak és rövidítések jegyzéke, valamint (az orosz műben is megtalálható) fogalomköri csoportosítás.

A pestiről Czigány Lóránt már leírta: „Egy jó tollú, tágas érdeklődési körű, bár a formális nyelvészetben alig járatos, ám sok mindent összeolvadó újságíró munkája, mely így is pótolhatatlan forrásmunkája lesz a tárgyalt korszaknak.” A kalugait profi nyelvész gyűjtötte éppen a filológus hallgatói ösztönzésére és hasznára, de a korrekciós megjegyzéseik felhasználásával is.

Amiben amaz mögött ez jelen állapotában (tudomásunk szerint egy sorozat első része) elmaradni látszik, az a nemzeti sajátosságból fakad. Az orosz mindennapi életben – köztudomásúlag – a hét évtizedig uralkodó szovjet szisztéma (a mi Rákosi+Kádár-rendszerünknek éppen dupláját) – sokkal több mindent ki is irtott a polgári életmód addig szinte észrevétlen mindennapi, de lényegi kellékeiből (innen a szobatípusok, főzőalkalmatosságok, öltözékek stb. itt szereplő szókincsének vagy harminc szava), de szó van a szovjetizmusok közé szükségszerűen bekerült, s számukban amazt legalábbis megközelítő szavakról és kifejezésekről is.

Szótárakról szólva, a mondandó savát-borsát természetesen a konkrét példákon lehet érzékelteni. Viszont ki tagadhatná, hogy e folyóirat lapjain is hálásabb dolog a magyar szótár olyan példaira utalni, mint a *Gerő, a hídverő* típusú többtagú kifejezések, a *Micsurin*-szerű személynevek, a fiktív alakok (*Kucsera elvtárs, Guszev kapitány*), a filmcímek (*Körhinta*), betűszavak (*EMKE, MHK*), vagy éppen más filológiai dimenzió felé fordulva, emlékeztetni az akkori életünk olyan velejáróira, mint a *békekölcsön, sztahanovista, társbérlet* vagy *Dongó kerékpár*, az általunk hordott *klottnadrág* és *lódenkabát*, az unásig használt *tintatartó* és *tollszár, ikertelefon* és *mosóteknő*, a naponta dobozsámra elfüstölt *Kossuth, Munkás és Terv* cigaretták, vagy éppen az állandóan hallott *hidegháborúra* és *osztályellenségre*. Hiszen még egy ilyen, a szakértelmiség által írt és olvasott orgánumban is, mint a *MtK*, egyre kevesebben tudják nem hogy megérteni, de még az eredeti cirillbetűs alakjukban elolvasni is akár az olyan, nálunk is tanult szavakat, mint a *takszomotor taxi, rama* ablakkeret, *burzsujka* az ablakon kidugott csöves vaskályha, *gollandka* cserépkályha, *avoszka* szatyor, *portszigar* fém cigarettatárca, *promokaska* itatóspapír, hogy csak a legegyszerűbbeket említsem. Emennek szófaji egyneműsége viszont nem feltétlenül érény.

Sem a túlpolitizáltság, sem a földhözragadság vádja nem ragasztható egyikre sem. Az anyanyelvi pedagógusok, de a szerzők honfitársai is haszonnal forgathatják a megfelelő könyveiket.

A magyar szótárban látható néhány oda illő vizuális illusztráció (vasutas plakátok, úttörőigazolvány, csokiborítók stb.) is, amint megismerkedhetünk a szerző fő életrajzi adataival, valamint korábbi publikációinak listájával is. Szellemes koridéző ötlet a borítón felidézni a valamikori 3 Ft-os Olcsó Könyvtár külső megjelenését.

Jermakova mottóul egy, mindkét könyv fő gondolatát illusztráló Arszenyij Tarkovszkij-versessel (*A tárgyak*) nyitja szótárát.

